

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ТА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ У СФЕРІ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

У роботі розглядаються нормативно-правові засади взаємодії центральних та місцевих органів влади України у сфері мовної політики. Автор стверджує, що взаємовідносини між центральними та місцевими органами влади незалежної України у сфері мовної політики завжди були суперечливими та проблемними. Найскладніший етап у цих стосунках припадає на 1996-2009 рр.

Взаємовідносини між центральними та місцевими органами влади почали ускладнюватися у зв'язку з появою у комітетах Верховної Ради України законопроектів від лівих політичних сил, які стосувалися захисту та підвищення статусу російської мови в Україні. Вони створили основу для ухвалення Верховною Радою України закону “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин”, яка поставила російську мову в один ряд з гагаузькою, караїмською, кримчацькою та іншими мовами, які в Україні знаходяться на межі зникнення. З ухваленням цього закону місцеві ради Півдня і Сходу держави почали проголошувати російську мову як офіційну, а з часом – регіональну. У цю справу втрутилися суди різних рівнів: вони скасовували неконституційні рішення районних, міських та обласних рад.

Окремі аспекти цієї проблеми розглядали у своїх працях такі українські вчені, як Б.Ажнюк, О.Вишняк, В.Котигоренко, Н.Кошова, І.Кресіна, В.Кулик, О.Майборода, Т.Марусик, Л.Масенко, Л.Нагорна, В.Панібудьласка, М.Панчук, Є.Перегуда, С.Римаренко, Ю.Шаповал, О.Шульга, В.Явір та ін. Вони досліджували окремі питання здійснення мовної політики в державі, а також її правове регулювання. У запропонованому автором аспекті ця проблема практично не досліджувалася. У зв'язку з цим ставиться мета: розглянути нормативно-правові засади взаємодії центральних та місцевих органів влади України у сфері мовної політики. Виявити чинники, що спричинили проблемну ситуацію у державі, яку намагався розв'язати Конституційний Суд. Він зобов'язав держслужбовців усіх рівнів послуговуватися українською мовою, виконувати закони та Конституцію України. Не зважаючи на рішення Конституційного Суду та інших судів, місцеві ради продовжували ухвалювати свої протиправні рішення. Мовно-політичні протистояння посилювалися після того, коли було ухвалено новий закон (2003 р.) “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин”, який, на думку І.Кресіної і В.Явір, заклав основу для політичних спекуляцій у мовному питанні та спровокував нестабільність у державі [1, с.197,199,201].

Мовно-політичні проблеми ще більш загострилися під час Помаранчевої революції, яка зіштовхнула ліві, що захищають російську мову в Україні, та праві політичні сили, які піклуються про повноцінне функціонування української мови в усіх сферах життєдіяльності держави. Протистояння між центральними та місцевими органами влади на мовно-політичному ґрунті продовжувалися. Свідченням цього був другий з'їзд лівих проросійських сил, який відбувся на початку 2008 р. у Сєверодонецьку. На цьому з'їзді однією з ключових проблем було мовне питання. Цей з'їзд створив підґрунтя для подальшого гальмування поширення української мови на Півдні і Сході держави та в АР Крим. У цьому завжди були зацікавлені ті політичні сили, які, на думку О.Кривицької, виступають під гаслами сепаратизму або автономізму[3, с.97-129].

Мовно-політичні проблеми існують також між центральною владою та місцевою владою Закарпаття, яка, всупереч центральній владі, визнала русинів окремою нацією, а Підкарпатську Русь – республікою русинів. Останні вважають своєю рідною мовою русинську, а себе – окремою від українців нацією. Якщо протягом 1999-2009 рр. мовно-політичні протистояння відбувалися між центральною владою і владою на місцях Півдня і Сходу держави, то, починаючи з 2010 року, вони мають місце між центральною владою і місцевими владами західного і центрального регіонів держави. Ці протистояння переросли у конфлікти, які були спровоковані ухваленням Верховною Радою (8 серпня 2012 р.) законопроекту “Про засади державної мовної політики України” та впровадженням його положень у життя місцевими радами Півдня, Сходу та окремими західними областями держави.

Таким чином, взаємодія центральних органів влади України з місцевими у сфері нормативно-правової мовної політики є недостатньо продуманою та прогнозованою, оскільки вона не попереджає і не розв’язує мовно-політичні протистояння, а породжує нові конфлікти. Аби такі протистояння не закінчилися сепаратизмом та іредентизмом, було б доцільно:

- переглянути закон “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин” та ухвалити новий;

- ухвалити новий закон про функціонування, розвиток, поширення та захист української мови в Україні;

- не політизувати мовно-законодавчу сферу та не використовувати мовну проблему під час виборів.

Список використаних джерел:

1. Кресіна І., Явір В. Проблеми імплементації норм міжнародного права у національне законодавство про мови / Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. – К.: ІПіЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – 398 с.

2. Шемшученко Ю, Горбатенко В. Законодавство про мови в Україні, хронологічний моніторинг, класифікація, понятійна основа / Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. – К.: ІПіЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – 398 с.

3. Кривицька О. Етноконфліктний потенціал України / Національна інтеграція в полікультурному суспільстві: український досвід 1991-2000 років / Збірник. Відпов. ред. І.Ф.Курас, О.М.Майборода. – Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2002. – 374 с.